

Afb. 1: Renée speelt altviol. Bron: Renée Vulto.

De passie van... Renée Vulto: muziek klinkt overal in door

Floor Schuurmans en Fabienne van Wijngaarden

Floor Schuurmans and Fabienne van Wijngaarden interviewed Dr. Renée Vulto. She is a cultural historian, with a background in musicology. She not only likes to research music and its history, she has been a fervent violinist from a young age. Renée talks about this love of music, as both an historical subject and as a personal hobby.

We ontmoeten dr. Renée Vulto op een woensdagmiddag. Buiten is het al aan het schemeren en er waait een gure wind, maar binnen in het kantoor op Drift 6 is het behaaglijk. Renée begint meteen te stralen als we haar om haar passie vragen. 'De rode draad, zowel in mijn professionele leven als privé, is muziek.' En dan nog specifiek: samen met andere mensen muziek maken. 'Ik vind die verbinding die je aangaat met mensen als je samen iets creëert, als je samen muziek maakt, als je voor iets werkt en het uiteindelijk op kan voeren

voor een publiek, iets heel moois.' Niet alleen die gedeelde liefde voor muziek zorgt voor een hechte band tussen de musici in een orkest. Ook het besef dat je onderdeel bent van een groep, of zoals Renée het verwoordt, dat je 'bijdraagt aan een groter geheel', zorgt voor hechte banden onderling. Om samen muziek te maken moet je goed op elkaar ingespeeld zijn: Renée kan hierover getuigen. 'Muziek is een hele synchrone beweging. Binnen een sectie speel je allemaal dezelfde partij. Het is heel belangrijk dat je alle bewegingen precies op elkaar afstemt, dat je precies op hetzelfde moment dezelfde noot speelt. Uit onderzoek is gebleken dat orkestleden dezelfde hartslag kunnen krijgen. Je lichaam ervaart synchroniciteit, je gaat helemaal op in een groep.'

Het prille begin

Wat voor moois zo'n groep kan creëren, krijgt Renée al vanaf jonge leeftijd mee. Haar moeder nam haar mee naar

klassieke concerten, een kunstvorm waar binnen haar gezin veel waardering voor is. Ze was er dan ook al vroeg bij met haar passie: het familieverhaal luidt dat Renée als peuter al gefascineerd was door de viool. Op televisie was een orkestviolist te zien. Stellig verklaarde Renée dat ze ook viool wilde spelen. Hoewel haar ouders zelf geen muziek maakten, stonden ze meteen achter haar. In de praktijk bleek echter dat je op zo'n jonge leeftijd nog geen vioolles kon krijgen in Friesland, en dus moest ze een paar jaar geduldig afwachten. Op haar zesde was het zover: echte vioollessen konden eindelijk van start gaan.

'De rode draad, zowel in mijn professionele leven als privé, is muziek.'

Renée werd lid van het Fries Jeugdorkest toen ze elf jaar oud was. De altviol - een instrument dat tussen de viool en de cello in zit - ontbrak nog in dit ensemble. Op kosten van het orkest kreeg Renée op haar achttiende de kans om dit instrument te leren bespelen. 'Misschien wel typerend voor mij, maar binnen het orkest heeft de altviolist ook een hele verbindende functie om de verschillende melodiestemmen op elkaar aan te laten sluiten. Je speelt vaak de tussenstem.' Een typisch staaltje orkesthumor: 'Altviolen in een orkest zijn zoals plassen in een wetsuit. Je merkt er niks van, maar het is wel lekker warm.' Als niet-muzikanten schoten we meteen in de lach, maar er schuilt waarheid achter de opmerking: 'Je hebt altviolen nodig om een warme klank te creëren.' Renée stapte dus over van viool naar altviol. Dat beviel heel goed en paste eigenlijk ook veel beter bij haar dan 'in de hoogte priegelen' zoals 'viooltypetjes met meestal een redelijk groot ego' dat doen.

Muzikale studiekeuze

Renées passie voor muziek klonk ook door in haar studiekeuze. Na de middelbare school ging ze namelijk Muziekwetenschappen aan de

Universiteit van Amsterdam studeren. 'De analyserende tak van muziek.' Een historische interesse was hier al duidelijk te zien: Renée volgde de specialisatie Westerse Muziekgeschiedenis. 'We begonnen vanaf het punt waar we bronnen hebben, dus dat is de vroege middeleeuwen, gregoriaanse muziek. En dan tot hedendaagse klassieke muziek. Echt een beetje zoals het eerste jaar van geschiedenis hier.' Na het afronden van de bachelor heeft ze een tijdje in de culturele sector gewerkt; menig concert kwam tot stand mede door het harde werk van Renée. 'Maar ik wilde wel meer nadenken over muziek, erop reflecteren. Dus toen heb ik hier in Utrecht de onderzoeksmaster Muziekwetenschappen gedaan.' Een promotieplek in Gent over zingende gemeenschappen - hoe mensen samengebracht worden door muziek en door samen te zingen, en vervolgens die saamhorigheid inzetten voor een politiek doel - lonkte. 'Dat is wat mij ook aan muziek verbindt, ik vind het samen muziek maken en het effect dat dat heeft op je lichaam en op je gevoelens en de verbinding die je maakt met andere mensen, ontzettend interessant.'

'Altviolen in een orkest zijn zoals plassen in een wetsuit.'

Het samenspel tussen onderzoek en passie

Vier jaar lang deed Renée onderzoek naar deze zingende gemeenschappen in het Nederlandse revolutietijdvak, eind achttiende eeuw. Het was eigenlijk een letterkundig onderzoek, waarbij geschreven liedteksten de belangrijkste bronnen waren. 'Maar omdat ik musicoloog ben, heb ik gekeken naar hoe tekst en muziek samen een geheel vormen en elkaar versterken, of een gelaagde boodschap weten over te brengen.'

Met een ensemble dat zich heeft gespecialiseerd in het uitvoeren van muziek uit de Nederlandse

muziekgeschiedenis heeft Renée ook een aantal liedjes uit haar onderzoek opgenomen. 'Het is heel gaaf om te zien hoe die liedjes waar je vier jaar lang mee bezig bent geweest op papier, uitgevoerd te horen worden. En ook qua kennis was dat heel nuttig, ik heb daar heel veel van geleerd.' Precies de wisselwerking tussen tekst en melodie komt namelijk duidelijk naar voren: door de melodie springt er bijvoorbeeld een bepaald woord telkens uit. Een liedje kan zo een andere nadruk of een andere boodschap krijgen. 'Melodieën hadden soms ook een aparte politieke betekenis, en dan werd er heel geforceerd een tekst op geplakt. Dan hoor je dat dat eigenlijk niet klopt. Waarom wilde de liedmaker dan toch zo graag dat de tekst op deze melodie gezongen werd?'

Muziek als politiek instrument

Het zingen van liedjes speelde een belangrijke rol in politieke acties. 'Zingen werd echt gebruikt om mensen bij elkaar te brengen, om ze aan te zetten tot actie, tot het grijpen naar de wapens, tot in opstand te komen, om ze te troosten als iets mislukt was, een opstand bijvoorbeeld, en om een nieuwe machthebber te presenteren en te legitimeren. Zang maakte deel uit van het publieke discours, een beetje zoals sociale media nu. Het was ook iets om meningen en ideeën te verwoorden en te verspreiden.'

'Zingen werd echt gebruikt om mensen bij elkaar te brengen, om ze aan te zetten tot actie'

Momenteel werkt Renée aan een boek op basis van haar proefschrift. 'In zo'n proefschrift stop je alles wat je weet en wat je hebt verzameld aan kennis, bronnenmateriaal en analyses. Nu heb ik heel erg gekeken wat nou écht belangrijk is. Wat moet het brede academische publiek weten van politieke liedcultuur?' Ook een boek gericht op een niet-

academisch publiek staat op de agenda, waarin ze de geschiedenis van de revolutieperiode vertelt aan de hand van liedjes. 'Ik vind het heel belangrijk, ik weet niet of je dat echt een passie kan noemen, maar ik vind het heel belangrijk om het onderzoek en de kennis die we hier verzamelen, toegankelijk te maken.' Hiertoe schreef Renée ook historische blogs, waarin actualiteit in een historisch perspectief werd geplaatst.

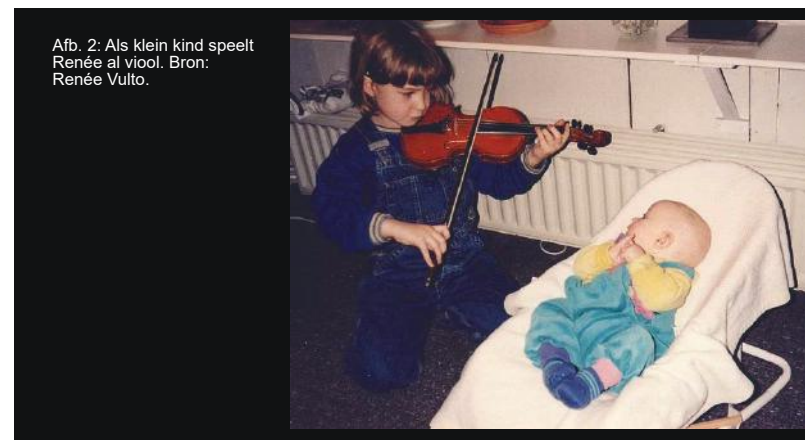
Muziek als extraatje

Het is duidelijk dat muziek veel voor Renée betekent. Haar sociale kring en ook haar vriend heeft ze ontmoet via de muziek. 'Mijn hele leven draait eigenlijk om muziek. En ook mijn werk.' Die liefde voor muziek probeert Renée met haar studenten te delen. Naast dat muziek een centrale rol speelt in haar eigen onderzoek, probeert ze haar studenten ook wat extra muziekkennis mee te geven. 'In mijn eigen vakken probeer ik muziek altijd een rol te laten spelen. Het is heel erg leuk om die persoonlijke passie ook in mijn werk te kunnen stoppen. En ik hoop dat het voor mijn studenten een extraatje is, dat mijn historische perspectief eigenlijk uit een andere discipline komt.'

Niet alleen voor studenten is het leuk om een docent te hebben met een andere invalshoek. Ook bij de samenwerkingen tussen docenten vindt Renée het een pre. 'Je kan heel veel van elkaar leren: het soort vragen dat je stelt, de achtergrondkennis die je hebt. Het is heel interessant wat daar allemaal uitkomt.'

Muzieksmaak

Renée speelt en luistert vooral klassieke muziek. Binnen dit genre zijn natuurlijk ontzettend grote verschillen. 'Van gregoriaanse zang tot hele moderne 'piep-kraak'-muziek.' Ook jazzmuziek is favoriet. Renée bestempelt jazz als een hele andere manier van muziek maken dan klassieke muziek. Het is veel vrijer, er is meer ruimte voor improvisatie. 'Dat was heel leerzaam.' Maar klassieke muziek blijft haar grote liefde. Renée houdt van Stravinsky: 'Best wel klassieke

Afb. 2: Als klein kind speelt Renée al viol. Bron: Renée Vulto.

muziek, vrij tonaal, maar het zoekt ook de grenzen op. Er zitten verschillende ritmes in, dus dat maakt het moeilijk om te spelen, maar ook heel tof.' Dat opzoeken van de grenzen zie je ook terug in Mahler en Strauss. Zij laten principes die tot dan toe lang belangrijk zijn geweest in de klassieke muziek los. 'Je hoort dat ook terug, dat je denkt dat iets gek klinkt, of dat het een gekke harmonie is. Je wordt geprikkeld: iets is niet zoals je verwachtte, maar wel heel mooi.' Ook moderne klassieke muziek vernieuwt zich. 'Een goede vriend van me experimenteert graag met gekke instrumenten, bijvoorbeeld een *water phone*.' Dat is een schaal met verschillende staven eraan. Met een strijkstok speelt de muzikant langs de staven. Een soort walvisgeluiden is het resultaat. 'Daar kun je hele gave effecten mee krijgen.'

'Ik vind het heel belangrijk om onderzoek en kennis toegankelijk te maken'

Toekomst

In de toekomst hoopt Renée meer onderzoek te kunnen doen naar de politieke inzet van muziek en geluid, specifiek in Suriname in de achttiende en

negentiende eeuw. Hoe werd geluid ingezet in het koloniale beleid? 'Ik hoop ook te weten te komen hoe muziek en geluid werden ingezet als verzet tegen het koloniale regime.' Hoe is muziek gebruikt in specifieke machtsstructuren om politieke doeleinden te bereiken? Ook hier probeert Renée de dialoog aan te gaan met andere onderzoekers, journalisten of andere experts. 'Ik heb bijvoorbeeld vorige week met een journalist gesproken die onderzoek doet naar muziek in het slavennijverheden.' Ook werkt ze samen met een onderzoekster die de kijk van Nederland op Suriname en Indonesië met elkaar vergeleek. 'De conclusie van haar onderzoek was eigenlijk dat de inheemse bewoners van Indonesië als beschaafder werden gezien dan de bewoners van Suriname, omdat de Indonesiërs de gamelanmuziek hadden. Die werd esthetisch gewaardeerd door de Nederlanders, terwijl de meer Afrikaanse muziektradities zoals trommels als barbaars werden gezien. Het Nederlandse koloniale beleid voor Indonesië was heel anders dan voor Suriname, en dat kwam mede voort uit de verschillende waardering van cultuur door de Nederlanders. Dat is super interessant.' Het lijkt Renée ook heel leerzaam om te praten met hedendaagse musici die die muziek nog

Afb. 3: Samen met een orkest treedt Renée op.
Bron: Renée Vulto.

maken, en erachter te komen welke betekenis deze muziek heeft voor gemeenschappen in een postkoloniale samenleving. 'Het is heel belangrijk om juist mensen die actief met dat erfgoed bezig zijn aan het woord te laten. Anders is het wéér een witte onderzoeker die zegt, zo zit het.' En dat is natuurlijk niet de bedoeling.

We bedanken Renée voor haar tijd en moeite, maar vooral voor haar enthousiasme. Van een ware passie mogen we zeker spreken. Zelden hebben we iemand zo geanimeerd horen vertellen over muziek maken en academisch onderzoek naar muziek doen. Om op een positieve noot te eindigen, voegen we nog snel Stravinsky, Mahler en Strauss toe aan onze Spotify-playlists.

Dr. Renée Vulto is a cultural historian, with a background in musicology and literature. She teaches courses in both the History bachelor and master at Utrecht University. Renée is currently working on her first book, Politics of Feeling in Songs of the Dutch Revolutionary Period (1780-1815).